

STORTINGET

Innst. 70 S

(2022–2023)

Innstilling til Stortinget
fra utenriks- og forsvarskomiteen

Dokument 8:10 S (2022–2023)

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Une Bastholm, Rasmus Hansson og Lan Marie Nguyen Berg om at Norge stanser handel med mat, fôr og fôrråvarer med Russland og utvider havneforbudet for russiske fartøy til å omfatte fiskefartøy

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- «1. Stortinget ber regjeringen snarest legge fram en plan for å stanse all handel med mat, fôr og fôrråvarer med Russland så lenge Russlands krig mot Ukraina pågår.
2. Stortinget ber regjeringen umiddelbart utvide havneforbudet for russiske fartøy til å omfatte fiskefartøy.
3. Stortinget ber regjeringen snarest fremme forslag om en kompensasjonsordning for fiskemottak og kystsamfunn som blir berørt av å utestenge russiske fiskefartøy fra norske havner.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslagene.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Åsmund Aukrust, Nils-Ole

Foshaug, Eva Kristin Hansen og Rigmor Aasrud, fra Høyre, Hårek Elvenes, Ingjerd Schou, Erna Solberg og lederen Ine Eriksen Søreide, fra Senterpartiet, Marit Arnstad og Bengt Fasteraune, fra Fremskrittspartiet, Sylvi Listhaug og Christian Tybring-Gjedde, fra Sosialistisk Venstreparti, Ingrid Fiskaa, fra Rødt, Bjørnar Moxnes, fra Venstre, Guri Melby, og fra Kristelig Folkeparti, Dag-Inge Ulstein, viser til det foreliggende representantforslaget om at Norge stanser handel med mat, fôr og fôrråvarer med Russland og utvider havneforbudet for russiske fartøy til å omfatte fiskefartøy.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Venstre, viser til vedlagte uttalelse fra Utenriksdepartementet og merker seg at regjeringen har vært tydelig på at Norge står sammen med våre allierte om å støtte Ukraina og reagere kraftig mot Russland. Norge har derfor sluttet opp om EUs sanksjoner mot Russland, med enkelte nasjonale tilpasninger.

Komiteens medlem fra Venstre merker seg at også at regjeringen har vært tydelig på at Norge står sammen med våre allierte om å støtte Ukraina og reagere kraftig mot Russland, og at Norge derfor har sluttet opp om EUs sanksjoner mot Russland. Dette medlem mener imidlertid at å omtale unntaket i havneforbudet som «enkelte nasjonale tilpasninger» er å underdrive betydningen av unntaket. Ifølge tall presentert av Teknisk Ukeblad hadde de tre havnene som russiske fiskefartøy nå kan anløpe, allerede 78 pst. av alle havneanløp for russiske fartøy hittil i år. Det er dermed liten grunn til å anta at innskjerpingene vil medføre en

vesentlig reduksjon av aktivitet eller russiske oligarkers inntekter. I 2021 var førstehåndsverdien til de russiske landingene i Norge 1,3 mrd. kroner, ifølge Råfisklaget. De store pengesummene går inn i den russiske økonomien og bidrar til å finansiere Russlands angrepskrig mot Ukraina.

Komiteen merker seg at sanksjonene blir stadig strengere, og mulighetene for å drive handel med Russland er sterkt innsnevret. Det er kun varer som står på EUs sanksjonslister, som det er forbudt å handle med. Komiteen registrerer at samhandelen mellom Norge og Russland er betydelig redusert fra første kvartal til andre og tredje kvartal i 2022.

Komiteen er oppmerksom på at den åttende pakken med sanksjoner mot Russland ble innført av EU den 6. oktober 2022. Regjeringen har besluttet at Norge også skal slutte opp om denne sanksjonspakken, og Utenriksdepartementet arbeider nå med å gjennomføre de nyeste tiltakene i norsk rett.

Komiteen merker seg at mat og dyrefôr ikke står på EUs sanksjonslister. EU har også tilpasset sitt regelverk for å sikre at blant annet dyrefôr og gjødsel kan fraktes til tredjeland. EUs begrunnelse for ikke å sanksjonere handel med mat og dyrefôr, er at de ikke ønsker at matvareprisene skal øke.

Komiteen støtter at Norge hegner om fiskerisamarbeidet med Russland i Barentshavet og slik legger til rette for bærekraftig forvaltning av de viktige fiskebestandene. Norge har en geografi som forutsetter felles forvaltning sammen med Russland av den viktige torskbestanden i Barentshavet.

Komiteen er oppmerksom på at dersom Norge skulle fjerne unntaket for russiske fiskefartøy fra det norske havneforbudet, vil fartøyene fortsatt ha rett til uskyldig gjennomfart i norsk sjøterritorium og til å oppholde seg i norske soner. Fiskefartøy som ikke er sertifisert etter relevante internasjonale konvensjoner, vil fortsatt ha adgang til norske havner, som de også har i EU.

Komiteen merker seg at unntaket for russiske fiskefartøy fra havneforbudet ikke innebærer et unntak fra øvrige deler av sanksjonsregelverket, herunder forbudet mot å stille penger eller formuesgoder til rådighet for listeførte personer og enheter.

Komiteen mener det er svært viktig at Norge ikke blir en frihavn for russiske fartøy som ikke kan anløpe annen europeisk havn. Komiteen viser til regjeringens beslutning 6. oktober 2022, med virkning fra 14. oktober 2022, om at russiske fiskefartøy på 500 brutotonn eller mer bare kan anløpe havnene i Tromsø, Kirkenes eller Båtsfjord. Fartøyene som kommer til disse havnene, skal kontrolleres. Komiteen støtter denne beslutningen.

Komiteens medlemmer fra Høyre understreker betydningen av at Norge støtter opp om det felleseuropeiske sanksjonsregimet mot Russland. I dette ligger det også at man raskt implementerer EUs sanksjonspakker og i minst mulig grad innfører særnorske unntak fra sanksjonene.

Disse medlemmer viser til at Høyre flere ganger har etterlyst raskere implementering av EUs sanksjoner fra regjeringens side. Disse medlemmer har helt siden EU besluttet å innføre et havneforbud for russiske fartøy, vært en pådriver for at regjeringen skulle fatte en beslutning om å gjennomføre denne sanksjonen, om nødvendig med relevante unntak. Det kan argumenteres for å gi unntak fra havneforbudet av hensyn til fiskerisamarbeidet, og det er regjeringen som sitter på informasjon som grunnlag for å vurdere eventuelle unntak. Da er det etter disse medlemmers vurdering svært viktig at regjeringen gjør reelle og løpende vurderinger av utviklingen for å beslutte om unntaket fortsatt kan begrunnes, og om vilkårene for det stadig er oppfylt. Disse medlemmer har en tydelig forventning om at regjeringen løpende vurderer om unntaket kan opprettholdes etter hvert som situasjonen i Ukraina har utviklet seg i negativ retning, og i lys av den sterkt økte bekymringen rundt risiko for at fiskefartøyene er utstyrt med militære kapasiteter for overvåkning, kartlegging, spionasje og sabotasje. Det er også betydelig bekymring for at fiskefartøyene brukes til å omgå norsk eksportkontroll- og sanksjonsregelverk.

Disse medlemmer understreker at det er avgjørende at regjeringen fører faktisk og reell kontroll med de russiske fiskefartøyene som anløper norske havner.

Disse medlemmer forventer at regjeringen løpende gjør vurderinger av de resterende unntakene fra havneforbudet.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre ønsker å straffe Russland hardere for landets folkerettsstridige og blodige angrepskrig mot Ukraina. Disse medlemmer ønsker også en bærekraftig forvaltning av verdens største torskbestand. Disse medlemmer mener begge hensyn kan ivaretas ved at russiske oligarker med bånd til Putin-regimet og eierinteresser i Barentshavet i større grad omfattes av straffetiltak. Disse medlemmer viser til at Vitaly Orlov, en av Russlands rikeste menn og en finansiell støttespiller til Putins parti, har store eierinteresser i fisket i Barentshavet, men står i dag ikke på EUs sanksjonsliste.

Disse medlemmer går ut fra at Norge har bedre kjennskap til Russlands aktivitet, og eierposisjonene bak denne aktiviteten, i Barentshavet enn de fleste av EUs medlemsland. Disse medlemmer vil derfor fremme forslag om at regjeringen bidrar til at flere rele-

vante russiske personer og selskaper omfattes av økonomiske straffetiltak.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen ta initiativ, enten unilateralt eller i samråd med andre land, til at russiske personer og selskaper som er involvert i fisket i norsk økonomisk sone, og som har bånd til russiske styresmakter, omfattes av økonomiske straffetiltak.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen ta initiativ, enten unilateralt eller i samråd med andre land, til at russiske personer og selskaper som er involvert i fisket i norsk økono-

misk sone, og som har bånd til russiske styresmakter, omfattes av økonomiske straffetiltak.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av en samlet komité.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til dokumentet og råår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:10 S (2022–2023) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Une Bastholm, Rasmus Hansson og Lan Marie Nguyen Berg om at Norge stanser handel med mat, fôr og fôrråvarer med Russland og utvider havneforbudet for russiske fartøy til å omfatte fiskefartøy – vedtas ikke.

Oslo, i utenriks- og forsvarskomiteen, den 22. november 2022

Ine Eriksen Søreide

leder

Nils-Ole Foshaug

ordfører

**DET KONGELIGE
UTENRIKSDEPARTEMENT**

Utenriksministeren

Stortinget
Utenriks- og forsvarskomiteen
v/leder Ine Eriksen Søreide
0026 Oslo

Oslo, 21. oktober 2022

Uttalelse fra Utenriksdepartementet ang. Dokument 8:10 S (2022-2023) – representantforslag fra representantene Une Bastholm, Rasmus Hansson og Lan Marie Nguyen Berg.

Jeg viser til Dokument 8:10 S (2022-2023), hvor det foreslås at regjeringen snarest legge fram en plan for å stanse all handel med mat, fôr og fôrråvarer med Russland så lenge Russlands krig mot Ukraina pågår, utvider havneforbudet for russiske fartøy til å omfatte fiskefartøy, fremmer forslag om en kompensasjonsordning for fiskemottak og kystsamfunn som blir berørt av å utestenge russiske fiskefartøy fra norske havner.

Samhandelen mellom Norge og Russland er liten sammenliknet med andre handelspartnere. Samhandelen i andre og tredje kvartal 2022 er betydelig redusert sammenlignet med første kvartal 2022. Vi vet at norske bedrifter nå er svært forsiktige med å handle med Russland. Sanksjonene gjør det vanskelig å transportere varer til og fra Russland. De gjør det også utfordrende å gjennomføre finansielle transaksjoner. Flere norske selskaper har valgt å fase ut handel med russiske motparter, det vil ventelig føre til en ytterligere reduksjon i handelen.

Mye av importen etter 24. februar kvartal er leveranser av kontrakter inngått før Russlands invasjon av Ukraina. Det er imidlertid først på lengre sikt det vil være mulig å trekke konklusjoner om en tydelig trend for samhandelen med Russland. For det som gjenstår av handel har det i hovedsak vært betydelig volumnedgang. Økte priser på mange varer bidrar samtidig til at nedgangen ikke er så stor målt i verdi.

Målet med de historisk omfattende sanksjonene er å redusere Russlands evne til å finansiere den folkerettsstridige krigen i Ukraina. Sanksjonene blir stadig strengere og

mulighetene for å drive handel med Russland er sterkt innsnevret. Likevel er det kun varer som står på EUs sanksjonslister som det er forbudt å handle med. Blant annet står mat og dyrefor ikke direkte på EUs sanksjonslister. EU har også tilpasset sitt regelverk for å sikre at bl.a. dyrefor og gjødsel kan fraktes til tredjeland. EUs begrunnelse for ikke å sanksjonere handel med mat og dyrefor, er at de ikke ønsker at matvareprisene skal økes. En dramatisk økning i matvareprisene vil særlig ramme fattige land. Dette er et viktig hensyn Norge støtter.

Regjeringen har hatt en klar linje om at vi står sammen med EU og andre allierte for å sikre at sanksjonene treffer sterkt og effektivt. Sanksjoner som det er bred internasjonal oppslutning om, har størst legitimitetsgrunnlag og best tvangskraft for å påvirke en stat til å endre atferd. Etter den gjeldende sanksjonsloven kan regjeringen bare gjennomføre sanksjoner vedtatt i mellomstatlige organisasjoner (for eksempel EU) eller som ellers har bred internasjonal oppslutning. Det er derfor ikke mulig for Norge å listeføre varer på egen hånd etter sanksjonsloven.

Norge har sluttet opp om nærmest samtlige av EUs sanksjoner, med noen få nasjonale tilpasninger, og sanksjonene er blitt fortløpende gjennomført i norsk rett. 6. oktober innførte EU den åttende pakken med sanksjoner mot Russland. Regjeringen har besluttet at Norge også skal slutte opp om denne sanksjonspakken, og Utenriksdepartementet arbeider nå med å gjennomføre de nyeste tiltakene i norsk rett. Vi planlegger for at arbeidet skal være ferdigstilt i løpet av få uker.

Norge har en geografi som forutsetter felles forvaltning sammen med Russland av den viktige torskbestanden i Barentshavet. Derfor ble det gitt et unntak for fiskefartøy da havneforbudet for russiske fartøy ble vedtatt. Når det gjelder forslaget fra representantene om å utvide havneforbudet for russiske fartøy til å omfatte fiskefartøy, vises det til departementets uttalelse av 23. september 2022 angående dokument 8:268S (2021-2022) representantforslag fra representantene Guri Melby, Alfred Jens Bjørlo, Grunde Almeland og Sofie Høgestøl. I departementets uttalelse ble det redegjort mer detaljert for hvorfor regjeringens syn er at unntaket for fiskefartøy bør videreføres og det vises til denne uttalelsen.

Med virkning fra 14. oktober 2022 kan russiske fiskefartøy på 500 bruttotonn eller mer bare anløpe havnene i Tromsø, Kirkenes eller Båtsfjord. De russiske fiskefartøyene på 500 bruttotonn eller mer som anløper de tre aktuelle havnene, blir kontrollert. Det er således nylig gjort innstramming i havneforbudet for å øke kontrollen med russiske fiskefartøy. Den alvorlige utviklingen den siste tiden med Russlands uakseptable annektering, samt at Russland blir stadig mer isolert fra Europa med begrenset mulighet for å anskaffe produkter og teknologi, tilsa at det var behov for å øke kontrollen med russiske fiskefartøy som anløper norske havner. Dette er viktig for å sikre at fartøyene

ikke driver ulovlig virksomhet eller omgår sanksjonsregelverket. Det er således nylig tatt viktige grep for å skjerpe kontrollen med russiske fiskefartøy.

Regjeringens syn er at unntaket for fiskefartøy bør videreføres med de innstramningene som nylig ble gjort.

Regjeringen fortsetter å følge utviklingen nøye og er klare til å iverksette ytterligere tiltak om det skulle bli nødvendig. Regjeringen har vært tydelig på at vi løpende vurderer havneforbudets innretning, herunder muligheten til å gjøre det gjeldende for russiske fiskefartøy dersom situasjonen krever det.

Med vennlig hilsen

Anniken Huitfeldt

